

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN
Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

KOKEGROPFELT

Kjos vestre, 155/1
Ullensaker, Akershus

Hilde Vangstad / Rune Borvik / Margrete
F. Simonsen

Oslo 2006

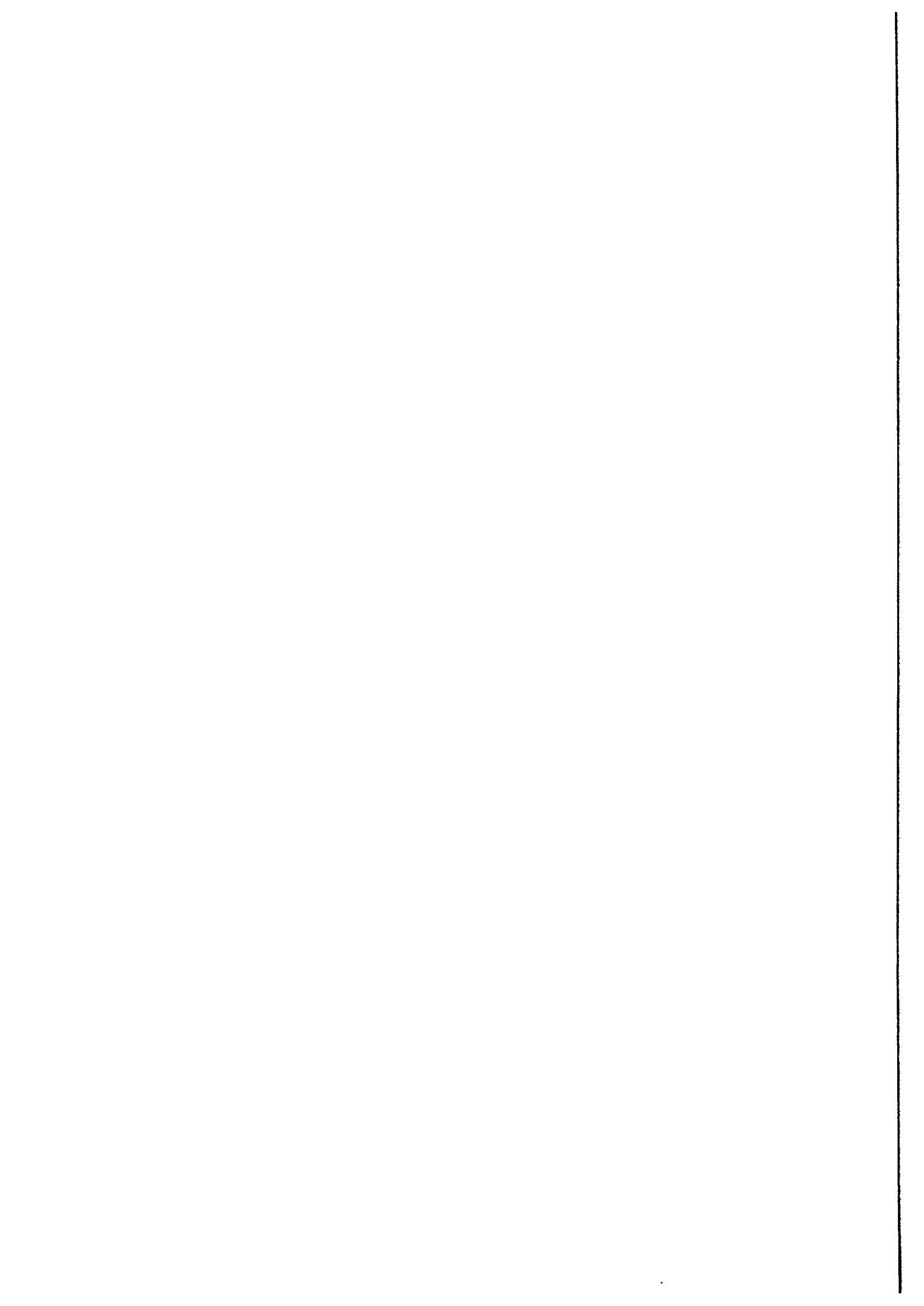
**KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO**

Gårds-/ bruksnavn Kjos vestre	G.nr./ b.nr. 155/1
Kommune Ullensaker	Fylke Akershus
Saksnavn Reguleringsplan for Ullensaker Golbane - Kjos	Kulturminnetype Kokegropfelt
Saksnummer (arkivnr. Kulturhistorisk museum) 05/4406	Tiltakskode/ prosjektkode 756074/420729
Eier/ bruker, adresse Arvid Kjos	Tiltakshaver Arvid Kjos
Tidsrom for utgravning 17-25. oktober 2005	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum 1915 II/PM1670
ØK-kart CR 050-5-1	ØK-koordinater N 239,639.92 Ø 21,054.86 H 183,5
A-nr. 2005/208	C-nr. C54488
ID-nr (Askeladden) Ingen id-nr (ikke lagt inn i basen)	Negativnr. (Kulturhistorisk museum) Cf30105, Cf30106
Rapport ved: Hilde Vangstad	Dato: 05.12.2005
Saksbehandler: Hulda B. Bernhardt/ Margrete F. Simonsen	Prosjektleder: Margrete F. Simonsen

SAMMENDRAG

Undersøkellesområdet ligger på en naturlig slette i et ravinelandskap med bratte skråninger i sør, nord og vest. Området har tidligere vært dyrket mark for gården Kjos vestre som ligger ca 200 m SV for utgravningsområdet. Feltet ligger 140 m vest for utpløyd gravhaug R010273. I tillegg er det registrert en middeldersk kirketuft og kirkegård ID015585 og tre andre gravhauger innefor en radius av ca 1 km fra feltet. Det er også innkommet to løsfunn av skafhulløkser fra området (C26491 og C26312). Det avdekkede feltet utgjør ca 100m² og det ble funnet i alt 15 strukturer - 9 sikre kokegroper, 5 mulige kokegroper og et mulig stolpehull. Alle strukturene ble snittet og dokumentert, og kullprøver ble tatt fra alle sikre og usikre kokegroper. Det ble gjort funn av et flintavslag i den ene usikre kokegropen, samt funn av brente bein i en usikker og to sikre kokegroper.

5 kokegroper ble datert. Dateringene ligger i perioden 25-550 e. Kr. Hvilket betyr romertid og folkevandringstid.

INNHold

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	2
2. DELTAGERE, TIDSROM.....	2
3. FORMIDLING.....	2
4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER.....	2
5. UTGRAVNINGEN	3
5.1 Problemstillinger – prioriteringer	3
5.2 Utgravningsmetode	3
5.3 Digital dokumentasjon.....	3
5.4 Utgravningens forløp	4
5.5 Kildekritiske forhold.....	4
5.6 Utgravningen	4
5.6.1 Funnmateriale.....	5
5.6.2 Strukturer.....	5
5.6.3 Datering.....	7
5.6.4 Naturvitenskapelige prøver	8
5.6.5 Analyser	8
6. OPPSUMMERING OG KONKLUSJON.....	8
7. LITTERATUR.....	9
8. VEDLEGG.....	9
8.1. Funn og prøver.....	9
8.2. Tilveksttekst.....	10
8.3. Tegninger	12
8.5. Fotoliste.....	12
8.6. Analyser	14
8.7. Kart	14
8.8. Foto.....	14

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

ULLENSAKER GOLFBANE KJOS

KJOS VESTRE 155/1., ULLENSAKER, AKERSHUS

HILDE VANGSTAD

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Bakgrunn for undersøkelsen er en søknad fra tiltakshaver Arvid Kjos i 2001 til Ullensaker kommune om tillatelse til å anlegge en midlertidig 9-hulls golfbane på gården. Planområdet ble registrert av Akershus fylkeskommune i 2003 (Aasheim, 2004), og det ble påvist to kulturminneområder bestående av R1 (17 kokegroper, 1 kullholdig struktur, 1 kullag, 2 stolpehull og 1 ildsted) og R2 (1 kokegrop). Det ble søkt dispensasjon fra kulturminneloven for strukturene R1:F1, F2, F3, F4, F20, F21 og F22 (kokegroper) og R2: F1 (kokegrop). Tiltaket ble innlemmet i Reguleringsplan for Ullensaker Golfbane, vedtatt 06.12.2004. Det ble stilt vilkår om en arkeologisk undersøkelse beregnet til kr. 166 000,- i henhold til Riksantikvarens vedtak av 20.09.2005.

2. DELTAGERE, TIDSRUM

Arbeidet ble utført i perioden 17. oktober t.o.m. 25. oktober 2005. Margrete Figenschou Simonsen ved KHM var prosjektleder for undersøkelsen, Hilde Vangstad var feltleder I, og Rune Borvik hadde ansvar for innmåling og deltok i tillegg i utgravning og dokumentasjon i felt. Gravemaskinfører var tiltakshaver Arvid Kjos.

Det ble til sammen lagt ned 14 dagsverk i felt i tillegg til maskinfører, og 9 dagsverk på etterarbeid.

3. FORMIDLING

Det ble ikke tatt initiativ til særlige formidlingstiltak på utgravningen grunnet undersøkelsen relativt korte varighet. Interesserte besøkende til golfbanen ble derimot informert om undersøkelsen og ble vist feltet.

4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER

Planområdet ligger på begge sider av Kjosveien og øst for gårdsbygningene på Kjos vestre og østre. Det er vid utsikt til alle himmelretninger. Området ligger ca 183 moh på en naturlig flate øst for Kjos vestre og østre med bratte skråninger i vest, og er i dag en tilnærmet ferdigbygget golfbane i et ravinelandskap. I nord er terrenget planert i nyere tid.

Navnet Kjos er av typen usammensatte navn som regnes som de eldste gårdsnavn og kan føres så langt tilbake som eldre jernalder (Rygh), gården er første gang nevnt i skriftlige kilder i 1308 (DN.III 76, 1308). Av tidligere registrerte fornminner i området er det verdt å nevne en antatt middelalder kirketuft/kirkegård på Kjos nordre 156/2 og Kjos lille 157/2 (32593) og en rekke gravhauger fra jernalder i nærområdet (22701, 22298, 32521, 70764 og 80403). Det er tidligere registrert en gravrøys (tidligere ID10273) sør for gårdsveien til Kjos vestre og østre, men denne er slettet. En skafthulløks er registrert som løsfunn fra Kjos østre 154/2. en annen skafthulløks av typen Rygh fig.32 er funnet på gården Låke 153. Øksene dateres til yngre steinalder/bronsealder.

5. UTGRAVNINGEN

5.1 PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER

Problemstillinger knyttet til undersøkelsen var å påvise de registrerte kokegropenes form og størrelse, vurdere mengden med kokstein og få tatt ut kullprøver til datering. Videre er det interessant å se kokegropenes beliggenhet i forhold til bosetning og gravfelt, og å påvise likheter og/eller ulikheter med andre undersøkte kokegropfelt i distriktet.

5.2 UTGRAVNINGSMETODE

Utgravningen ble foretatt ved maskinell flateavdekking hvor det øverste matjordlaget blir fjernet og undergrunnen eller eventuelt eldre kulturlag eksponert. Deretter ble funnene som ble registrert under maskinavdekkingen nummerert S1-15, beskrevet, dokumentert i plan med foto og tegnet i målestokk 1:20. Alle de 15 registrerte strukturene ble deretter snittet med spade og/eller graveskje og profilene fotografert og tegnet i målestokk 1:20. 15 kullprøver ble tatt fra 14 av strukturene og nummerert KP1-15. Innmåling i felt ble gjort elektronisk av Rune Borvik med totalstasjon og behandlet i ArcView.

5.3 DIGITAL DOKUMENTASJON

Innmålingen av strukturer på Ullensaker golfbane ble gjort av Rune Borvik den 25.10.05. Alle strukturer med antatt arkeologisk interesse ble målt inn. Til sammen ble det målt 15 strukturer og hver struktur ble innmålt med 10-20 punkter. Feltets areal er 418 kvm. Strukturene ble målt inn med totalstasjon, system Leica TPS 1200 sys. Utstyret fungerte uten problemer.

Fastpunktene er satt av Ullensaker kommune. Det ble satt tre fastpunkter, men det var bare to som kunne brukes. Disse ga god nøyaktighet. System NGO 1948.

Programmene som er brukt til behandling av dataene er; ArcView Gis 3.3 og Leica Geo Office. Det ble utarbeidet et oversiktskart med målestokken 1:2000 og kart over feltet med målestokk 1:100. Bakgrunnskart som er brukt er; ØK kart CR0501r.

Det ble brukt 1 time i felt og 2 dagsverk til etterarbeidet.

5.4 UTGRAVNINGENS FORLØP

Akershus fylkeskommune hadde i 2003 registrert to områder med kokegroper, R1 og R2. På bakgrunn av denne undersøkelsen ble store deler av området registrert som R1, omregulert tilbake til dyrket mark og ikke søkt frigitt. Det resterende område bestod av en snipp mellom utslagsplattinger for golfbanen og ikke-frigitt dyrket mark på nordsiden av gårdsveien til Kjos østre og vestre, samt et område sør for veien som allerede var utfylt og tatt i bruk som parkeringsplass. I tillegg kom den ene kokegropen, R2 som ved undersøkelsens start lå ute på den eksisterende golfbanen. Det ble besluttet å prioritere området nord for veien med tre registrerte kokegroper og nedprioritere det sørlige området under parkeringsplassen da det ble antatt at dette kunne være mindre intakt pga fjerning av masser ved påfylling av grus her. Den ene kokegropen ved R2 ble av praktiske årsaker også nedprioritert i første omgang.

Ved undersøkelsens start ble matjorden i det prioriterte området fjernet med maskin, dette området ble senere noe utvidet mot gårdsveien, til sammen ble det brukt ca. 6 timer til avdekkingen som omfatter ca 418 m². Området ble fortløpende rensset med krafse og deretter finrenset med krafse og graveskje. De fremkomne strukturene ble merket med spiker og tape og nummerert S1-15, deretter ble alle fotografert i plan siden det var ventet vintervær i de kommende dagene. Strukturene ble fortløpende tegnet og beskrevet i plan og profil, og tilslutt innmålt samt at kullprøver ble tatt fra utgravd masse eller profil på alle kokegropene.

5.5 KILDEKRITISKE FORHOLD

Deler av det registrerte, frigitte området var som nevnt over allerede utbygd til parkeringsplass og av den grunn ikke undersøkt. Det gjør det noe vanskeligere å fastslå om hele R1 består av et kokegropfelt som er enhetlig i tid og form eller om den sørligste delen av R1 er et separat felt. På bakgrunn av at de sørligste gropene ligger helt inn til veien som skiller de to registrerte feltene er det dog mest sannsynlig at det er et sammenhengende felt med kokegroper.

Undersøkelsen skjedde relativt sent på året og frosten kom i løpet av de første dagene undersøkelsen varte. I starten av andre arbeidsuke var det opptil 5 cm frost i bakken, 7 cm nysnø og tett snødrev. Letingen etter eventuelle mindre tydelige strukturer ble derfor vanskelig, og snø og frost vanskeliggjorde også dokumentasjon og prøvetaking til en viss grad.

5.6 UTGRAVNINGEN

Det utgravde området bestod av et opptil 40 cm tykt sandblandet mellombrunt matjordlag over en undergrunn bestående av fin, steinfri sand varierende på farge fra rød til gul og over i lysere grå. På nivået kokegropene ble avdekket i, var sanden oftest spettet med brunere, mer humusholdig masse i de øverste centimeterne.

5.6.1 FUNNMATERIALE

Det ble gjort fire funn under undersøkelsen, to av kokegropene inneholdt fragmenter av brente bein, og i en kokegrop ble det funnet et flintavslag. To små beinfragmenter, F1 <1,5 cm (C54488/1) ble funnet i kokegrop S4, mens et beinfragment, F2 <1 cm (C54488/2), ble funnet i kokegrop S9. To små beinfragment (<1 cm) ble også funnet i kullprøve tatt fra profilen på kokegrop S12 (C54488/20). Et lite avslag i lys grå flint, F3 ble funnet i kullprøve tatt fra profilen til kokegrop S15 (C54488/3).

5.6.2 STRUKTURER

Det ble funnet og undersøkt 15 strukturer, 14 var sikre eller mulige kokegroper og av disse var tre kokegrop tidligere registrert av Akershus Fylkeskommune i 2003 (Jmfr R1 F20, F21 og F22). Den siste strukturen var et mulig stolpehull.

Kokegroper

Det ble funnet 14 kokegroper innenfor det undersøkte området. 9 av gropene er sikre kokegroper. Fem groper mangler distinkt kullag, og har bare spredte forekomster av kull og skjærbrent stein, men er likevel tolket som omrotede eller utpløyde rester av kokegroper.

Av alle 14 gropene var 6 rektangulære, 4 runde, 3 ovale og en kokegrop var kvadratisk. Av de 9 sikre kokegropene var 6 rektangulære, 2 runde og en kvadratisk.

Kokegropene var bevart i varierende størrelse og dybde. Den minste gropa målte bare 0,7x0,36 m, mens den største var 2x1,8 m stor. Fem av de 6 rektangulære gropene må karakteriseres som store med største mål på mellom 1,54 og 2 m, den siste målte kun 1,08 m. De tre ovale kokegropene var alle små med største mål på mellom 0,7 og 0,94 m. Tre av de fire runde kokegropene var nokså store med en diameter på 1,4 til 1,64 m, mens den siste målte kun 0,7 m. Begge de to sikre runde gropene har vært store. Den ene kvadratiske kokegropen var en liten gropa med 0,85 m som største mål.

Dimensjon

Kokegropenes bevarte dybde varierte mellom 5 og 48 cm. Disse tallene avspeiler ikke bare gropenes reelle dybde, men også bevaringsgraden. Seks av gropene (S2, S5, S9, S12, S13, S14) har en dybde på 30 cm eller mer og må karakteriseres som dype og godt bevarte. To av de grunneste gropene S8 (14 cm) og S11 (5 cm) har fått toppen fjernet ved avdekking og/eller ved dyrking, og har med sikkerhet vært dypere. Mens S3, S4 og S6 er 10-15 cm dype og tolkes som bunnen av mindre groper.

Innhold

Alle gropene var fylt i toppen av en mellombrun masse bestående av humusblandet sand med kullspetter. Unntaket er S8 som bare hadde kullaget i bunnen bevart.

Andelen kull i gropene er varierende, gropene S2, S3, S5, S8, S13 og S14 har alle et tydelig kullsjikt bevart i bunn. De øvrige har trekull noe mer distribuert i fyllmassen og bærer således preg av å være mer omrottet.

Mengden varmepåvirket stein var også varierende. Steinen var av ulik størrelse opp til 25 cm i diameter. Mest stein var det i den dypeste, rektangulære gropa S5 – hele 88 l skjørbrent stein ble fjernet fra halve gropa d.v.s. at mengden stein totalt har vært ca 180 l. Til sammenligning var det bare 38 l stein i den utgravde halvdelen av S2 som er en like stor men noe grunnere kokegrop. De grunneste gropene hadde, som ventet, lite skjørbrent stein intakt.

Mulige stolpehull

Det er registrert ett frittliggende mulig stolpehull, S10 som er snittet og dokumentert med foto og tegning i plan og profil. Det sees på overflaten som en rundoval mørkere sand/humusflekk. Største mål er 25 cm og dybden er 10 cm. Det mulige stolpehullet var klart avgrenset i plan, men noe vanskeligere å avgrense i profil.

I de sikre og mulige kokegropene S6, S7, S8 og S15 ble det i tillegg registrert fyllskifter som kan være stolpehull. I S6 sees en mulig nedgravning 25 cm bred og 25 cm dyp i N-lige del av profil. Avgrensningen mot kokegropen er uklar, og det var ikke mulig å fastslå om det dreier seg om to forskjellige nedgravninger eller om det er en sammenhengende.

I S7 sees en 44 cm bred og 30 cm dyp nedgravning i profilens vestlige del. Nedgravningen kunne sees på overflaten som en oval brun sandblandet humusflekk. Tolkningen av S7 som kokegrop er noe usikker, det ser ut til at nedgravningen i V-lige del (S7b) skjærer den eldre, mulige kokegropen (S7a). I profilen til S8 sees også en nedskjæring i N-lige del. Det er en ca 30 cm bred, 35 cm dyp nedgravning som består av humusblandet sand og enkelte skjørbrente stein. Den har skrå sider og skrå bunn. Nedgravningen ligger under kokegropen og må således være eldre enn denne. Delvis under, delvis på siden av kokegropen ble det under gravning registrert et fyllskifte med uregelmessig form som ble tegnet i plan og snittet og tegnet i profil. Sider og bunn var buede. Begge disse nedgravningene kan være naturlige, dyreganger eller røtter fra trær. Også i S15 sees en nedgravning i strukturen. S15 består av et opptil 6 cm tykt kullholdig sand/humuslag. I midten av dette sees i profil en 35 cm bred 20 cm dyp nedgravning med mer homogen humusholdig masse med noe trekull. Nedgravningen er tilnærmet flat i bunn med en rett og en skrå side. Også denne nedgravningen er vanskelig å tolke. Den kan både være en del av S15 eller være yngre enn S15, det er vanskelig å lese av profilen.

Strukturliste

Str. nr.	Type	Kont ekst	Form	Dimensjon (m)	Dybde (m)	Element/fyll	Kom.
S1	Kokegrop	Kokegrop felt	Rektangulær	1,08x 0,80	0,20	Kull, sand, humus, 5 l s.brent stein	
S9	Kokegrop	Kokegrop felt	Rektangulær	1,54x 1,36	0,40	Kull, sand, humus, 72 l s.brent stein	F2 Funn av brent bein
S13	Kokegrop	Kokegrop felt	Rektangulær	1,74x 1,40	0,30	Kull, sand, humus, 75 l s.brent stein	
S5	Kokegrop	Kokegrop	Rektangulær	2,00x 1,60	0,48	Kull, sand, humus, 88 l	

		felt				s.brent stein	
S8	Kokegrop	Kokegrop felt	Rektangulær	1,80x 1,18	0,14	Kull, sand, humus, 3 l s.brent stein	Mulig stolpehull i N-del
S2	Kokegrop	Kokegrop felt	Rektangulær	2,00x 1,80	0,40	Kull, sand, humus, 38 l s.brent stein	
S3	Kokegrop	Kokegrop felt	Rund	0,70x 0,60	0,10	Kull, brent sand, 0,2 l s.brent stein	Mulig kokegrop
S4	Kokegrop	Kokegrop felt	Rund	1,40	0,15	Kull, brent sand, humus, 5 l s.brent stein	Mulig kokegrop F1 Funn brente bein
S14	Kokegrop	Kokegrop felt	Rund	1,50x 1,40	0,34	Kull, sand, humus, 42 l s.brent stein	
S12	Kokegrop	Kokegrop felt	Rund	1,64x 1,40	0,30	Kull, brent sand, humus, 27 l s.brent stein	
S6	Kokegrop	Kokegrop felt	Oval	0,94x 0,64	0,14	Kull, sand, humus, 1 l s.brent stein	Mulig kokegrop Mulig lite stolpehull i N-del
S15	Kokegrop	Kokegrop felt	Oval	0,86x 0,66	0,20	Kull, sand, humus, <1 l s.brent stein	Mulig kokegrop Mulig stolpehull? F3 Flintavslag
S7	Kokegrop	Kokegrop felt	Oval	0,70x 0,36	0,22	Kull, sand, humus, <1 l s.brent stein	Mulig kokegrop Mulig stolpehull i kant i NV-del
S11	Kokegrop	Kokegrop felt	Kvadratisk	0,85x 0,85	0,05	Kull, humus, 2 l s.brent stein	Bunn av kokegrop
S10	Stolpehull	Kokegrop felt	Rund	0,25x 0,20	0,12	Humus, sand	

5.6.3 DATERING

Kokegroper er kjent i bruk over et vidt tidsspenn. De eldste forekommer i steinalder, de yngste fra middelalderen. De fleste kokegropene som er undersøkt og C14-datert på Østlandet dateres til romertid og folkevandringstid, tiden fra Kristi fødsel til 600 e.Kr.

Kokegroper med firesidig, rektangulær form er i Akershus tidligere påvist blant annet i forbindelse med Gardermoenprosjektet (1993-96). Alle er funnet i boplasskontekst og de fleste er funnet i forbindelse med husene på Åmål og Hol østre i Nannestad kommune. Her ble 40 rektangulære groper undersøkt og fem C14-datert til romertid og folkevandringstid (55-515 e.Kr.) (Helliksen 1997, 90-92).

To steder i Sørums kommun, ved Huseby og på Borgen ble det påvist rektangulære kokegroper ved den arkeologiske undersøkelser som pågikk i 2002 og 2003 (Stene 2000, Skogstrand 2003). Ved Huseby ble de rektangulære kokegropene datert til yngre romertid, mens den ene daterte rektangulære kokegropen på Borgen kunne dateres til eldre romertid og den andre innenfor

tidsrommet førromersk jernalder til eldre romertid. De rektangulære kokegropene fra Borgen skiller seg fra de på Kjos i kraft av at de har noe så uvanlig som flate steinheller i bunn.

5.5.4 NATURVITENSKAPELIGE PRØVER

Det er tatt kullprøver av alle de 14 undersøkte kokegropene, 7 av prøvene er sendt til treartsbestemmelse og 5 til påfølgende C14 analyse.

5.6.5 ANALYSER

Resultatene fra treartsbestemmelse av 7 kullprøver og 5 C14-dateringer foreligger i liste over kullprøver og i vedlagte analyserapporter. Treartsanalysen er foretatt av Helge I Høeg, Universitetet i Oslo. C14-dateringene er utført ved NTNU, Trondheim.

6. OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

Undersøkelsen av kokegropfeltet på Kjos dokumenterer deler av et antatt større område med bosetningsspor primært i form av kokegroper. Det ble undersøkt 14 kokegroper, av disse er 9 sikre kokegroper mens 5 er mulige kokegroper. Det undersøkte området viser kokegroper av en variert form, med runde, kvadratiske og rektangulære groper. Det er likevel en dominans av relativt store, rektangulære kokegroper med rikelig skjørbrønt stein i de best bevarte gropene. Store, rektangulære kokegroper er funnet flere steder i denne delen av Akershus, blant annet ved Hovden kirke, Ullensaker (Engen 1998), på Åmål og Hol østre i Nannestad kommune (Helliksen 1997) og ved Huseby og på Borgen i Sørums kommuner (Stene 2000, Skogstrand 2003). Mye tyder på at hovedvekten av denne typen kokegroper kan dateres til romertid. Dateringene av kokegropene fra Kjos bekrefter dette, de fem daterte kokegropene er anlagt innenfor perioden 25-550 – fire fra romertid, en fra folkevandringstid.

Kokegroper er generelt funnet både i tilknytning til bebyggelse, gravfelt og i utmark. Gropene i det undersøkte området kan således tenkes relatert både til den utpløyde gravhaugen på den andre siden av gårdsveien (se kart) og tunet på Kjos gård. I forbindelse med registreringen av området foretatt av Akershus fylkeskommune i forkant av undersøkelsen (Aasheim 2004), ble det registrert boplassfunn primært i form av kokegroper over et større areale enn det frigitte og utgravde området. Det er derfor mulig at de utgravde 14 gropene er en del av et større kokegropfelt som strekker seg vestover mot det nåværende tunet på Kjos østre og vestre.

Landskapet på og omkring Kjos viser spor etter mennesker gjennom tusenvis av år, fra steinbrukende tid, gjennom jernalder og middelalder har mennesker bodd og ferdes i området. Undersøkelsen av kokegropfeltet på Ullensaker golfklubbs anlegg på Kjos forsterker dette inntrykket av et historisk interessant område med gravhauger, stående og ikke-stående middelalderkirker og flere områder med boplasspor.

7. LITTERATUR

DN – Diplomatarium Norvegicum

Engen, T. 1998: *Arkeologisk rapport i forbindelse med grøftegravning ved Hovin kirke, Ullensaker kommune, Akershus fylke*. Upublisert rapport NIKU.

Helliksen, W. 1997: *Gård og utmark på Romerike 110 f.Kr. til 1400 e.Kr. Gardermoenprosjektet*. Varia 45. Universitetets Oldsaksamling.

Rygh, O. *Norske gaardnavne*.

Skogstrand, L. 2003: *Rapport fra undersøkelse i forbindelse med legging av hovedvannledning, Borgen30/1, Sørums kommun, Akershus fylke*. KHM. Upublisert.

Stene, K. 2000: *Jernalderhuset på Huseby. Nicolay*, nr. 80: 32-40.

Aasheim, R.M. 2004: *Rapport fra registrering av automatisk fredete kulturminner i forbindelse med regulering av golfbane på Kjos, gbnr. 154/1 og 155/1 Ullensaker kommune, Akershus fylke*. Akershus fylkeskommune. Upublisert.

8. VEDLEGG

8.1. FUNN OG PRØVER

Funnliste C54488

C-nr.	Funn-nr. (felt)	Kontekst/struktur	Gjenstand(er)	St. mål	Materiale	Kommentar
C54488/1	F1	S4	Brente bein	1,1cm	Bein	
C54488/2	F2	S9	Brent bein	0,9cm	Bein	
C54488/3	F3	S15	Avslag	0,8cm	Flint	
C54488/19	F4	S12	Brente bein	1cm	Bein	

Liste over kullprøver

Prøv enr.	Kontekst	C-nr.	NTNU Lab.nr.	Gram	Treslag	Datert treslag	C14-dat.
K1	S1 kokegrop	C54488/4	T-18566	22,6	Selje, vier/osp og furu	Selje, vier/osp	235-335 e. Kr.
K2	S7a kokegrop	C54488/5		2,6			
K3	S8 Kokegrop	C54488/6	T-18567	9,8	Furu	Furu	125-245 e. Kr.
K4	S14 Kokegrop	C54488/7	T-18571	68,1	Gran og furu	Furu	25-215 e. Kr.

K5	S15 Kokegrop	C54488/8		4			
K6	S1 Kokegrop	C54488/9		1,9			
K7	S2 Kokegrop	C54488/10	T-18568	9,6	Bjerk og furu	Bjerk	390-530 e. Kr.
K8	S3 Kokegrop	C54488/11		0,8			
K9	S4 Kokegrop	C54488/12		0,2			
K10	S5 Kokegrop	C54488/13	T-18569	52,1	Furu	Furu	115-325 e. Kr.
K11	S6 Kokegrop	C54488/14		0,3			
K12	S13 Kokegrop	C54488/15		8,9			
K13	S9 Kokegrop	C54488/16		35,8	Bjerk og furu		
K14	S11 Kokegrop	C54488/17		2,3			
K15	S12 Kokegrop	C54488/18		7,2	Bjerk og furu		

8.2. TILVEKSTTEKST

C54488/1-19

Boplassfunn fra Jernalder fra ULLENSAKER GOLFBANE KJOS KJOS VESTRE av KJOS VESTRE (155 /1) ULLENSAKER K. AKERSHUS

1) **2 Bein, brente** av bein

2 fragmenter brente bein

Mål: Stl: 1,1 cm. *Stb:* 0,5 cm. *Stt:* 0,2 cm.

Strukturnr: S4 Funnet under utgravning av mulig kokegrop S4

2) **Bein, brente** av bein *Antall fragmenter:* 1

1 fragment av brent bein

Mål: Stl: 0,8 cm. *Stb:* 0,5 cm. *Stt:* 0,3 cm.

Strukturnr: S9 Funnet 2 cm u overflate av kokegrop S9

3) **Avslag** av flint *Antall fragmenter:* 1

1 flintavslag, mulig flatretusjeringsavslag

Mål: Stl: 0,9 cm. *Stb:* 0,7 cm. *Stt:* 0,1 cm.

Strukturnr: S15 Funnet i kullprøve fra profil av mulig kokegrop S15

4) **Prøve, kull** av trekull

Trekullprøve

Vekt: 22,6g

Datering: 235-335 e. Kr./ romertid

Strukturnr: S1 Trekullprøve fra kokegrop S1, fra fyllmasse under utgravning

5) **Prøve, kull** av trekull

Trekullprøve

Vekt: 2,6 g

Strukturnr: S7 Fra S7a- mulig kokegrop, tatt fra utgravd masse

6) **Prøve, kull** av trekull

Trekullprøve

Vekt: 9,8g

Datering: 125-245 e.Kr./ romertid

Strukturnr: S8 Fra profil av S8 kokegrop

7) **Prøve, kull** av trekull

Trekullprøve

Vekt: 68,1g

Datering: 25-215 e. Kr./ romertid

Strukturnr: S14 Fra profil av kokegrop S14

8) **Prøve, kull** av trekull

Trekullprøve

Vekt: 4g

Strukturnr: S15 Fra profil av mulig kokegrop S15

9) **Prøve, kull** av trekull

Trekullprøve

Vekt: 1,9g

Strukturnr: S1 Fra profil av kokegrop S1

10) **Prøve, kull** av trekull

Trekullprøve

Vekt: 9,6g

Datering: 390-530 e. Kr./ folkevandringstid

Strukturnr: S2 Fra profil av kokegrop S2

11) **Prøve, kull** av trekull

Trekullprøve

Vekt: 0,8g

Strukturnr: S3 Fra profil av mulig kokegrop S3

12) **Prøve, kull** av trekull

Trekullprøve

Vekt: 0,2g

Strukturnr: S4 Fra profil av mulig kokegrop S4

13) **Prøve, kull** av trekull

Trekullprøve

Vekt: 52,1g

Datering: 115-325 e. Kr./ romertid

Strukturnr: S5 Fra profil av kokegrop S5

14) **Prøve, kull** av trekull

Trekullprøve

Vekt: 0,3g

Fra profil av mulig kokegrop S6

15) **Prøve, kull** av trekull

Trekullprøve

Vekt: 8,9g

Strukturnr: S13 Fra profil av kokegrop S13

16) **Prøve, kull** av trekull

Trekullprøve

Vekt: 35,8g

Strukturnr: S9 Fra profil av kokegrop S9

17) **Prøve, kull** av trekull

Trekullprøve

Vekt: 2,3g

Strukturnr: S11 Fra profil av kokegrop S11

18) **Prøve, kull** av trekull

Trekullprøve

Vekt: 7,2g

Strukturnr: S12 Fra profil av kokegrop S12

19) 4 **Bein, brente** av bein *Antall fragmenter: 4*

Fire små fragmenter brente bein

Mål: *Stl: 1, cm. Stb: 0,2 cm. Stt: 0,2 cm.*

Strukturnr: S12 Funnnet i kullprøve tatt fra profil av kokegrop S12

Funnomstendighet: Arkeologisk utgravning Boplassfunn først registrert ved maskinell fflateavdekking foretatt av Akershus fylkeskommune høsten 2003 og arkeologisk undersøkt av KHM høsten 2005. Undersøkellesområdet ligger på en naturlig slette i et ravinelandskap med bratte skråninger i sør, nord og vest. Området har tidligere vært dyrket mark for gården Kjos vestre som ligger ca 200 m SV for utgravningsområdet. Feltet ligger 140 m vest for utpløyd gravhaug R010273. I tillegg er det registrert en middeldersk kirketuft og kirkegård ID015585 og tre andre gravhauger innefor en radius av ca 1 km fra feltet. Det er også innkommet to løsfunn av skafthulløkser fra området (C26491 og C26312). Det avdekkede feltet utgjør ca 100m2 og det ble funnet i alt 15 strukturer - 9 sikre kokegroper, 5 mulige kokegroper og et mulig stolpehull. Alle strukturene ble snittet og dokumentert, og kullprøver ble tatt fra alle sikre og usikre kokegroper. Det ble gjort funn av et flintavslag i den ene usikre kokegropen, samt funn av brente bein i en usikker og to sikre kokegroper.

Orienteringsoppgave: Det utgravde området ligger på nordsiden, rett i kant med gårdsveien til Kjos østre og vestre ca. 200 m NØ for dagens gårdstun. Umiddelbart på skrå (SØ retning) over gårdsveien ligger nybygd klubbhus til Ullensaker golfklubb. Gårdsveien tar av fra, og ligger på sørsiden av Kjosvegen.

Kartreferanse/-KOORDINATER: ØK, CR 050-5-1 *Projeksjon:* NGO1948 Gauss-K; Akse 3 N: 239,639.92 Ø: 21,054.86

INNBRETNING/litteratur: Hilde Vangstad, 06.12.2005, Rapport fra arkeologisk utgravning Ullensaker golfbane Kjos. Kjos vestre 155/1, Ullensaker, Akershus. / Reidun M. Aasheim, 20.01.2004, Rapport fra registrering av automatisk fredete kulturminner i forbindelse med regulering av golfbane på Kjos, gbnr. 154/1 og 155/1, Ullensaker kommune, Akershus fylke.

Funnet av: Hilde Vangstad, KHM, Fornminneseksjonen 2005

8.3. TEGNINGER

1. S2 kokegrop, plan og profil 1:20
2. S5 kokegrop, plan og profil 1:20
3. S8 kokegrop, plan og profil 1:20
4. S9 kokegrop, plan og profil 1:20
5. S12 kokegrop, plan og profil 1:20
6. S13 kokegrop, plan og profil 1:20

8.5. FOTOLISTE.

Fotoliste, Cf30105-Cf30106

Fotografer: Rune Borvik (RB) og Hilde Vangstad (HV)

Film 1	Motiv	Retning mot	Fotograf	Dato
Cf30105				
Bildnr:				

Cf30105/36	Hilde Vangstad	-	RB	18.10.05
Cf30105/35	S1 kokegrop, plan	N	RB	18.10.05
Cf30105/34	S1 kokegrop, plan	Ø	RB	18.10.05
Cf30105/33	S2 kokegrop, plan	N	RB	18.10.05
Cf30105/32	S2 kokegrop, plan	Ø	RB	18.10.05
Cf30105/31	S3 kokegrop, plan	N	RB	18.10.05
Cf30105/30	S3 kokegrop, plan	V	RB	18.10.05
Cf30105/29	S4 kokegrop, plan	Ø	RB	18.10.05
Cf30105/28	S4 kokegrop, plan	S	RB	18.10.05
Cf30105/27	S5 kokegrop, plan	N	RB	18.10.05
Cf30105/26	S5 kokegrop, plan	Ø	RB	18.10.05
Cf30105/25	S6 kokegrop, plan	Ø	RB	18.10.05
Cf30105/24	S6 kokegrop, plan	N	RB	18.10.05
Cf30105/23	S7 kokegrop, plan	N	RB	18.10.05
Cf30105/22	S7 kokegrop, plan	Ø	RB	18.10.05
Cf30105/21	S8 kokegrop, plan	N	RB	18.10.05
Cf30105/20	S8 kokegrop, plan	Ø	RB	18.10.05
Cf30105/19	S9 kokegrop, plan	N	RB	18.10.05
Cf30105/18	S9 kokegrop, plan	Ø	RB	18.10.05
Cf30105/17	Oversikt felt, Ø-del	Ø	RB	18.10.05
Cf30105/16	S2, S3, S4, S5, S6	N	RB	18.10.05
Cf30105/15	S8, S9, S10, S11	NNV	RB	18.10.05
Cf30105/14	S12 og S13	NNØ	RB	18.10.05
Cf30105/13	S11 kokegrop, plan	S	RB	18.10.05
Cf30105/12	S11 kokegrop, plan	Ø	RB	18.10.05
Cf30105/11	S12 kokegrop, plan	Ø	RB	18.10.05
Cf30105/10	S12 kokegrop, plan	S	RB	18.10.05
Cf30105/9	S13 kokegrop, plan	Ø	RB	18.10.05
Cf30105/8	S13 kokegrop, plan	N	RB	18.10.05
Cf30105/7	S12 kokegrop, profil	V	RB	19.10.05
Cf30105/6	S13 kokegrop, profil	V	HV	19.10.05
Cf30105/5	S11 kokegrop, profil	V	RB	19.10.05
Cf30105/4	S2 kokegrop, profil	NNV	HV	20.10.05
Cf30105/3	S5 kokegrop, profil	ØSØ	RB	20.10.05
Cf30105/2	S5 kokegrop, profil	ØSØ	RB	20.10.05
Cf30105/1	S6 kokegrop, profil	V	HV	20.10.05
Film 2	Motiv	Retning mot	Fotograf	Dato
Cf30106				
Bildenr:				
Cf30106/36	S4 kokegrop, profil	VSV	RB	21.10.05
Cf30106/35	S3 kokegrop, profil	SV	RB	21.10.05
Cf30106/34	S7 kokegrop, profil	SØ	HV	21.10.05
Cf30106/33	S7 stolpehull?, profil	SØ	HV	21.10.05
Cf30106/32	S1 kokegrop, profil	NNØ	HV	21.10.05
Cf30106/31	S1 kokegrop, profil	NNØ	HV	21.10.05
Cf30106/30	S8 kokegrop, plan	V	HV	21.10.05
Cf30106/29	S14 kokegrop, plan	VSV	RB	21.10.05
Cf30106/28	S14 kokegrop, plan	S	RB	21.10.05
Cf30106/27	Oversikt felt, manda' morra blues	V	HV	24.10.05
Cf30106/26	S8, kokegrop, profil	V	HV	24.10.05
Cf30106/25	S8 kokegrop, profil	V	HV	24.10.05
Cf30106/24	S15 kokegrop, plan	VSV	HV	24.10.05
Cf30106/23	S15 kokegrop, plan	ØNØ	HV	24.10.05
Cf30106/22	S14 kokegrop, profil	V	RB	24.10.05
Cf30106/21	S14 kokegrop, profil	V	RB	24.10.05
Cf30106/20	S15 kokegrop, profil	VSV	HV	24.10.05

Cf30106/19	S9 kokegrop, plan	SSV	HV	24.10.05
Cf30106/18	S10 stolpehull, plan	SV	RB	24.10.05
Cf30106/17	S10 stolpehull, profil	SV	RB	24.10.05
Cf30106/16	S9 kokegrop, profil	SV	RB	24.10.05

8.6. ANALYSER

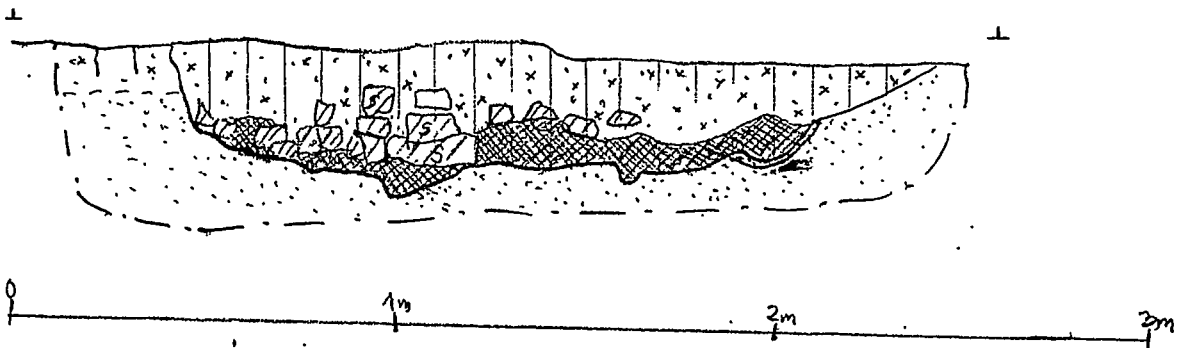
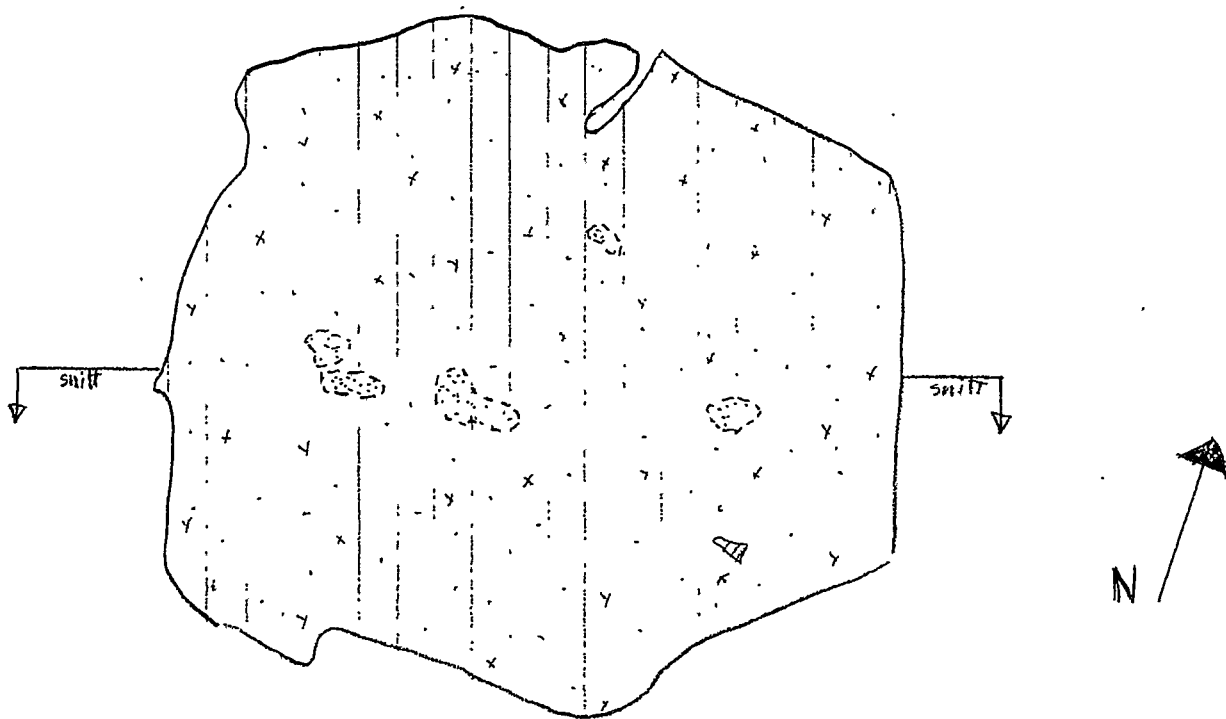
1. Vedartsbestemmelse
2. Dateringsrapport

8.7. KART

1. Oversiktskart, Statens kartverk
2. ØK-kart med feltet markert
3. Oversikt over utgravd område med strukturer

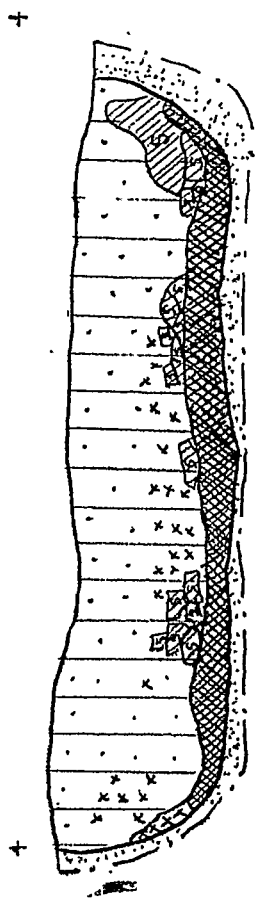
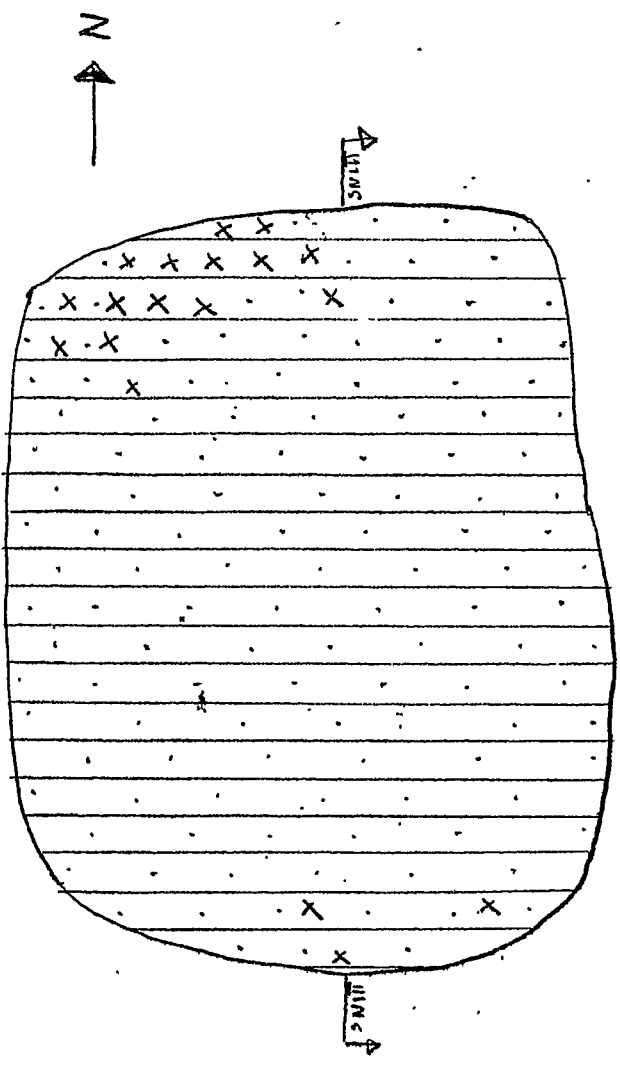
8.8. FOTO

1. Foto kokegrop S1
2. Foto kokegrop S12 og S13
3. Foto kokegrop S13 og S5

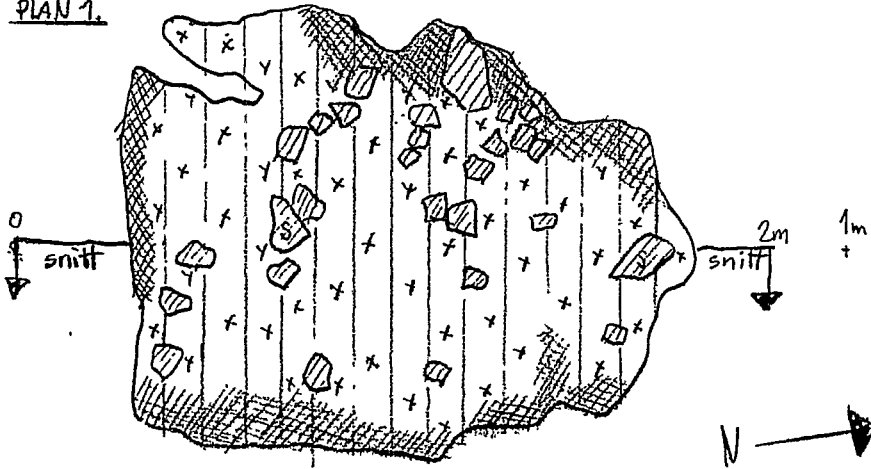
C54488
VLENSAKER GOLFDANE KJOS
KJOS VESTRE 155/1, VLENSAKER, AKERSHUS
S2, KØKEGRØP PLAN OG PROFIL
1:20 TEGNET AV HILDE VANSTAD 20/10-2005

C 54488
 VLEENZAKER GOUBANE KJOS
 KJOS VESTRE 155/1, VLEENZAKER AKERSHUS
 55 KOLLEKTOP PLAN OG PROFIL
 TEOMET AV BUNE DORVIX 20/10-05
 1:20 DATERINGEN AV HJULRE VANNINGEN 9/11-05

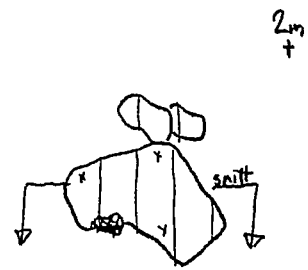

110

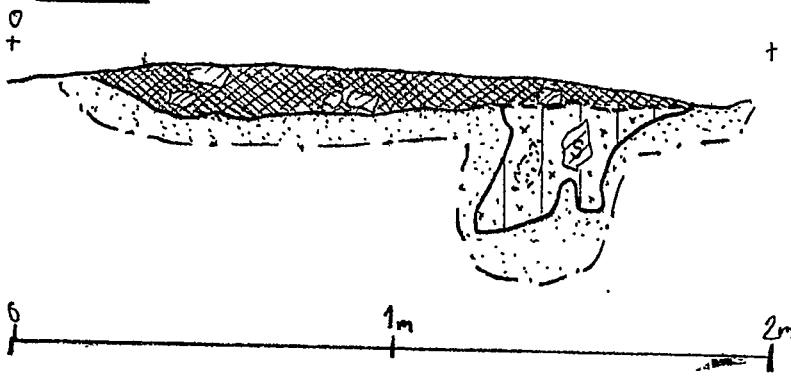
PLAN 1.

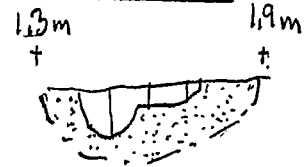
PLAN 2 5-15 cm under PLAN 1.

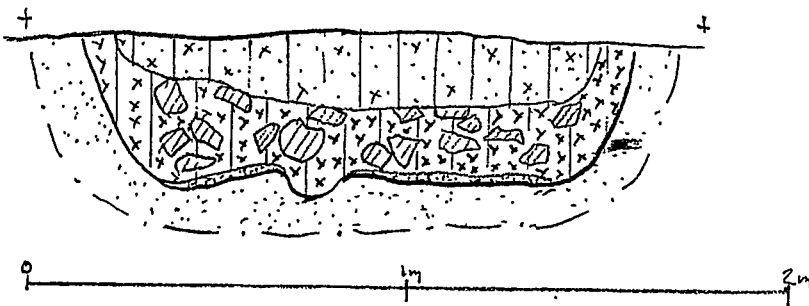
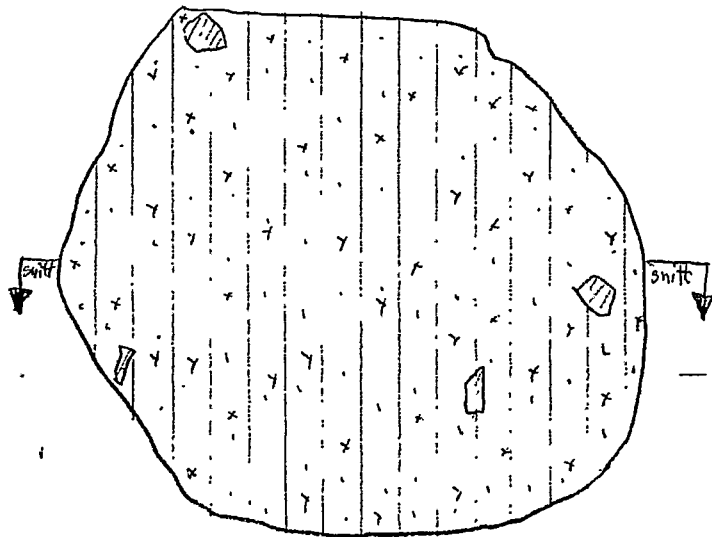
PROFIL 1

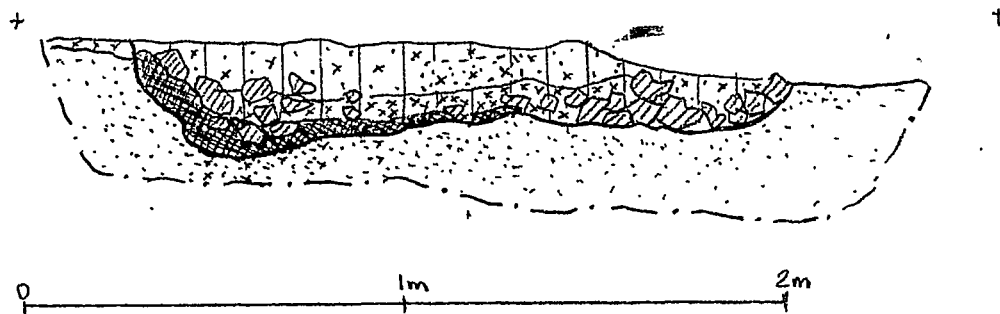
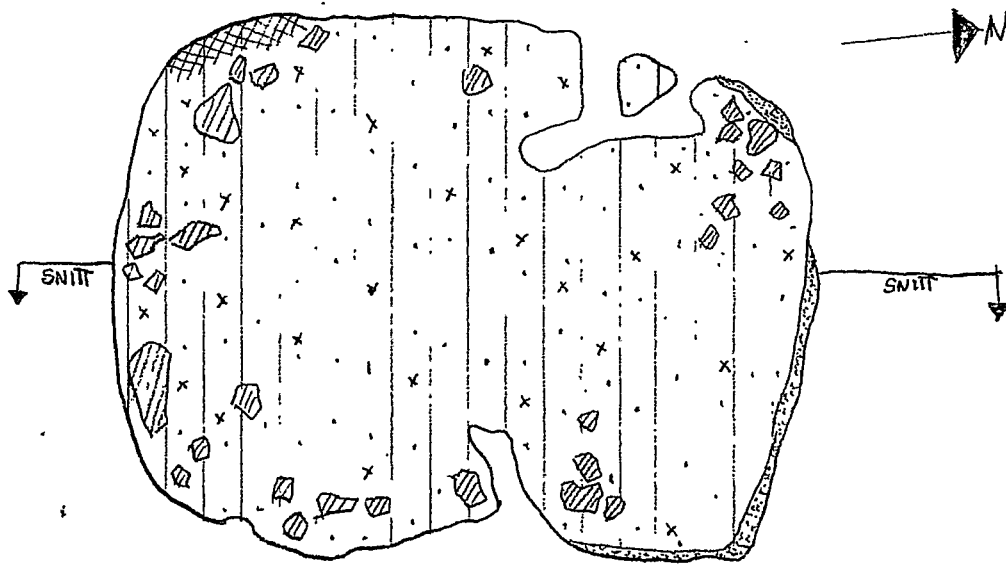
PROFIL 2

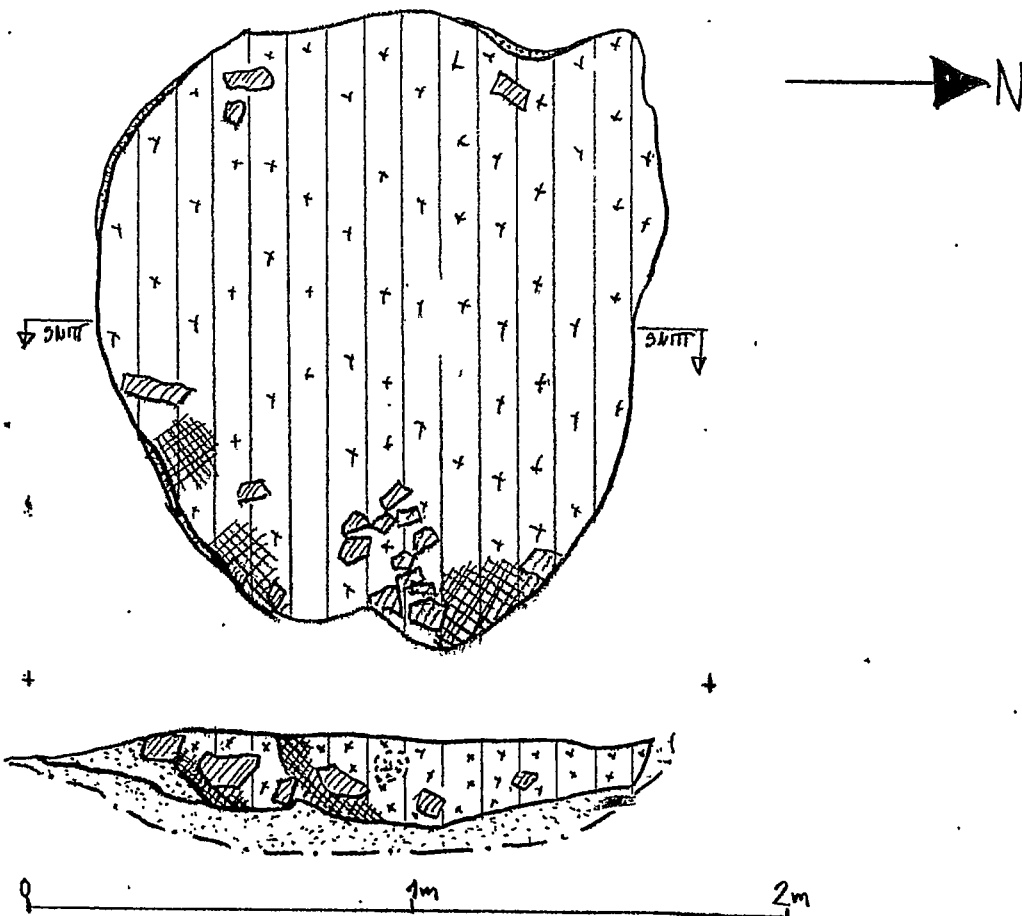
C54488
ULLENSAKER GOLFKLUBB KJOS
KJOS VESTRE 155/1 ULLENSAKER, AKERSHUS
S8 KOLEGRUP PLAN OG PROFIL x 2
1:20 TEIEN AV HILDE VAAGSTAD 20/10-2005

C54488	
ULLENSAKER GOLFKLUBB'S KJOS	
KJOS VESTRE 155/1, ULLENSAKER, AKERS HUS	
SØ KOKEGROP PLAN OG PROFIL	
1:20	TEGNET AV HILDE VANGSTAD 29/10-2005

C 54488
 ULLENSAKER GOLFBANE K205
 K205 VESTRE, ULLENSAKER, AKERSHUS
 S13-KØKEGROPP PLAN OG PROFIL
 1:20 TEGNET AV HILDEVANGSTAD 19/10-2005

C54488
ULLENSAKER GOLFBANE KJØS
KJØS VESTRE 15511, ULLENSAKER, AKERSHUS
S12 KØKEGROP PLAN OG PROFIL
1:20 TEGNET AV RUNE BØRVIK 19/10 2005
RETEGNET AV HILDE VANGSTAD 9/11 2005

Høeg - Pollen, 876 842 262 MVA,
Helge Irgens Høeg,
Gloppeåsen 10,
3261 LARVIK

Larvik, 10/6-06.

Til Margrete Figenschou Simonsen.

Analyse av 7 kullprøver fra Kjos vestre, 155/1, Ullensaker kommune, Akershus, C. 54488, tiltak 756074.

S 14, kokegrop, C 54488/7, KP 4.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 29 Picea (gran) og 11 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 35 g.

S 5, kokegrop, C 54488/13, KP 10.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

S 8, kokegrop, C 54488/6, KP 3.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

S 12, kokegrop, C 54488/18, KP 15.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 1 Betula (bjerk) og 39 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 0,1 g.

S 9, kokegrop, C 54488/16, KP 13.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 39 Betula (bjerk) og 1 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 23 g.

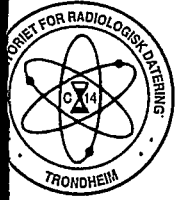
S 1, kokegrop, C 54488/4, KP 1.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 21 Salix/Populus (selje, vier/osp) og 19 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 20 g.

S 2, kokegrop, C 54488/10, KP 7.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 36 Betula (bjerk) og 4 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 4,5 g.

Helge Irgens Høeg

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Simonsen, Margrete F.
UKM Oldsaksamlingen
Postboks 6762, St. Olavsplass, 0130 Oslo

DF-3979

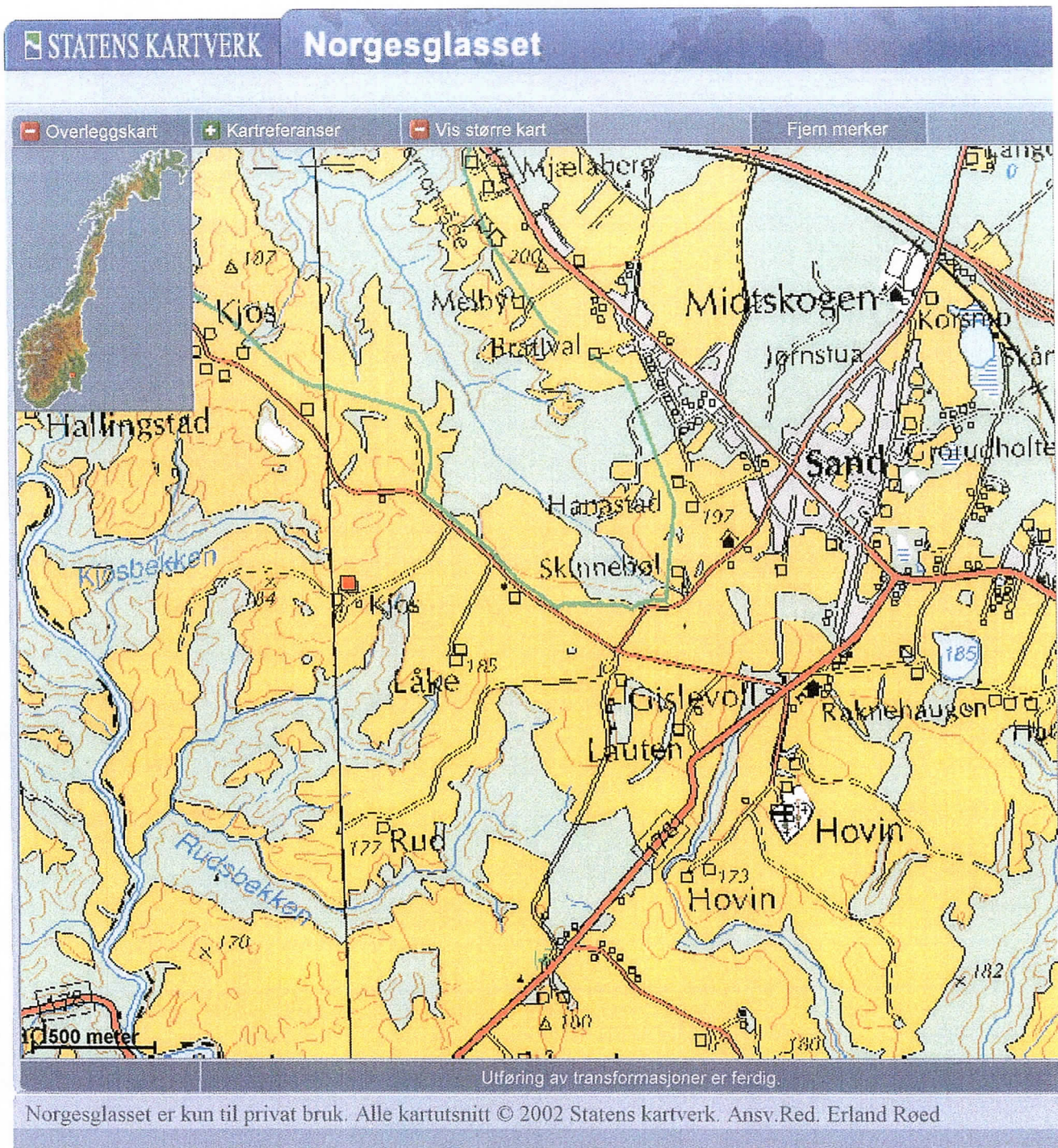
Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
T-18566	Kullprøve 1, S1 Kjos Vestre 155/1 Ullensaker, Akershus	Trekull Selje vier/osp	5.8 g	1765 ± 40	AD235-335	-26.1*
T-18567	Kullprøve 3, S8 Kjos Vestre 155/1 Ullensaker, Akershus	Trekull Furu	5.0 g	1835 ± 50	AD125-245	-26.1*
T-18568	Kullprøve 7, S2 Kjos Vestre 155/1 Ullensaker, Akershus	Trekull Bjørk	2.4 g	1635 ± 55	AD390-530	-26.1*
T-18569	Kullprøve 10, S5 Kjos Vestre 155/1 Ullensaker, Akershus	Trekull Furu	6.0 g	1830 ± 75	AD115-325	-26.1*
T-18571	Kullprøve 4, S14 Kjos Vestre 155/1 Ullensaker, Akershus	Trekull Furu	7.1 g	1910 ± 70	AD25-215	-26.1*

Dato: 05 DEC 2006

Laboratoriet for Radiologisk Datering

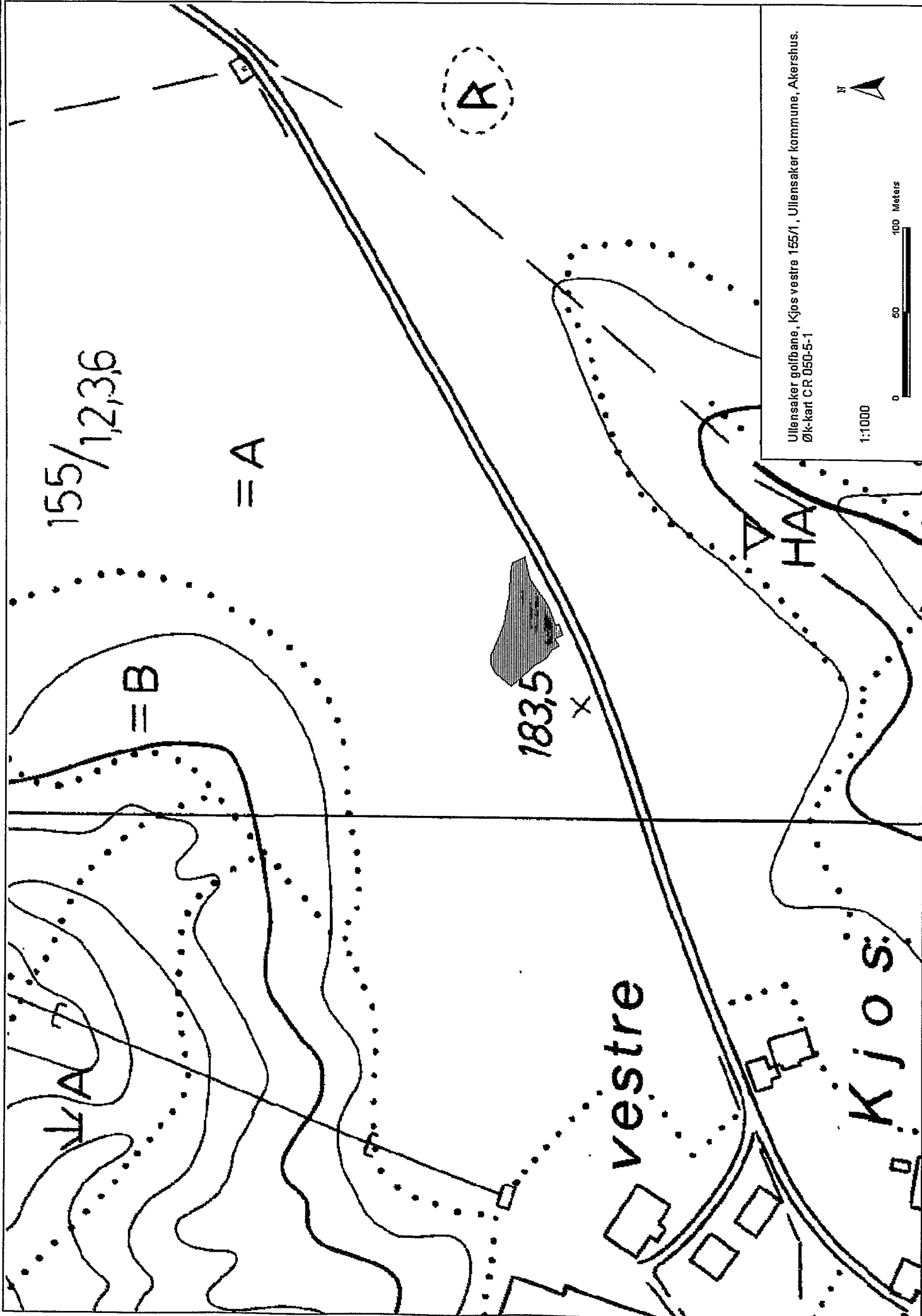

Fred H. Skogseth

Steinar Gulliksen

Redaktør og teknisk ansvarlig: [Erland K.B. Røed](#)
Problemer med å få Norgesglasset til å virke? [Les mer...](#)
[Den gamle versjonen av Norgesglasset finner du her.](#)

Benytter du Mac trenger du en nettleser som støtter Java 1.4 eller nyere.

155/12,36

= A

= B

183,5

x

A

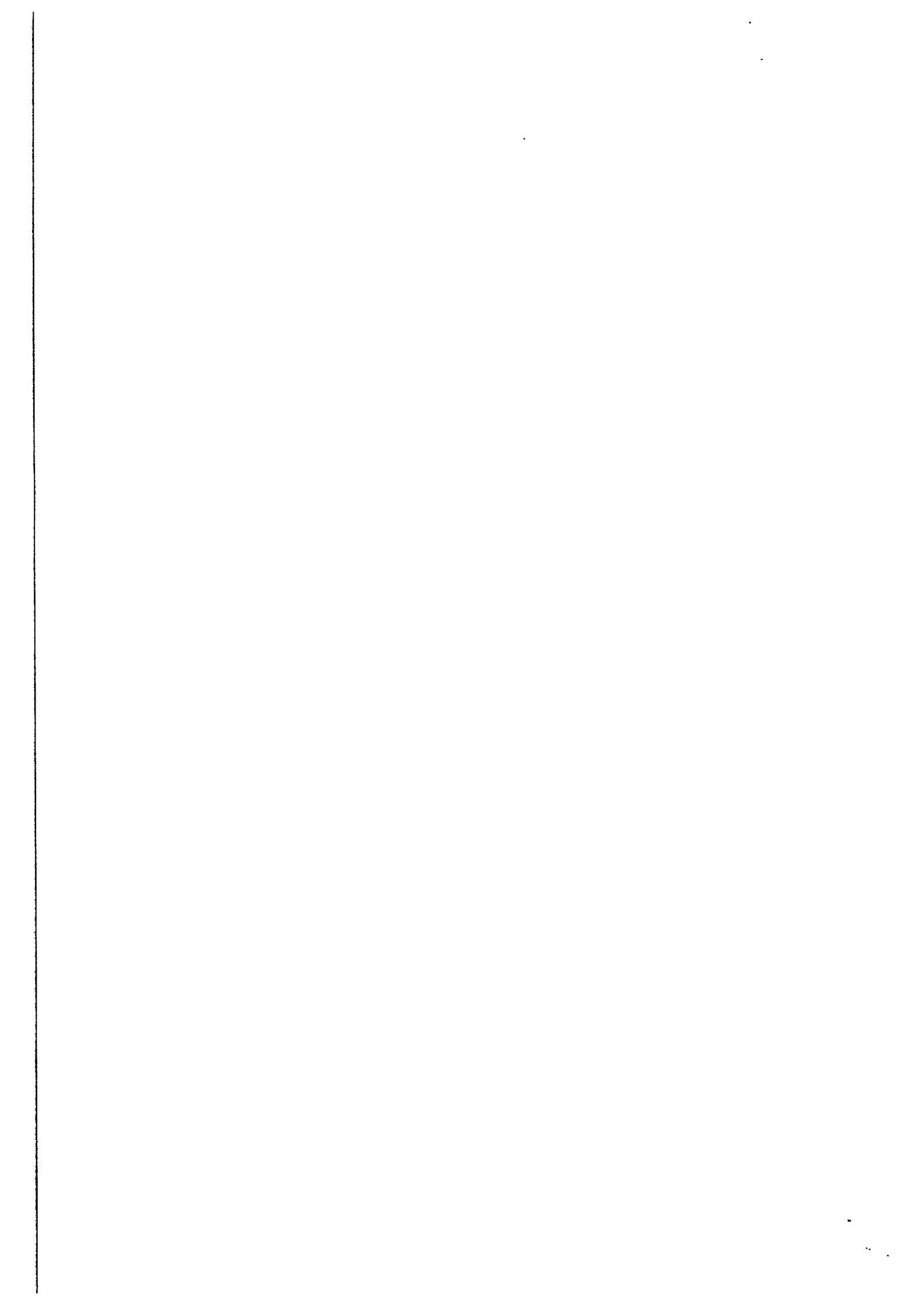
vestre

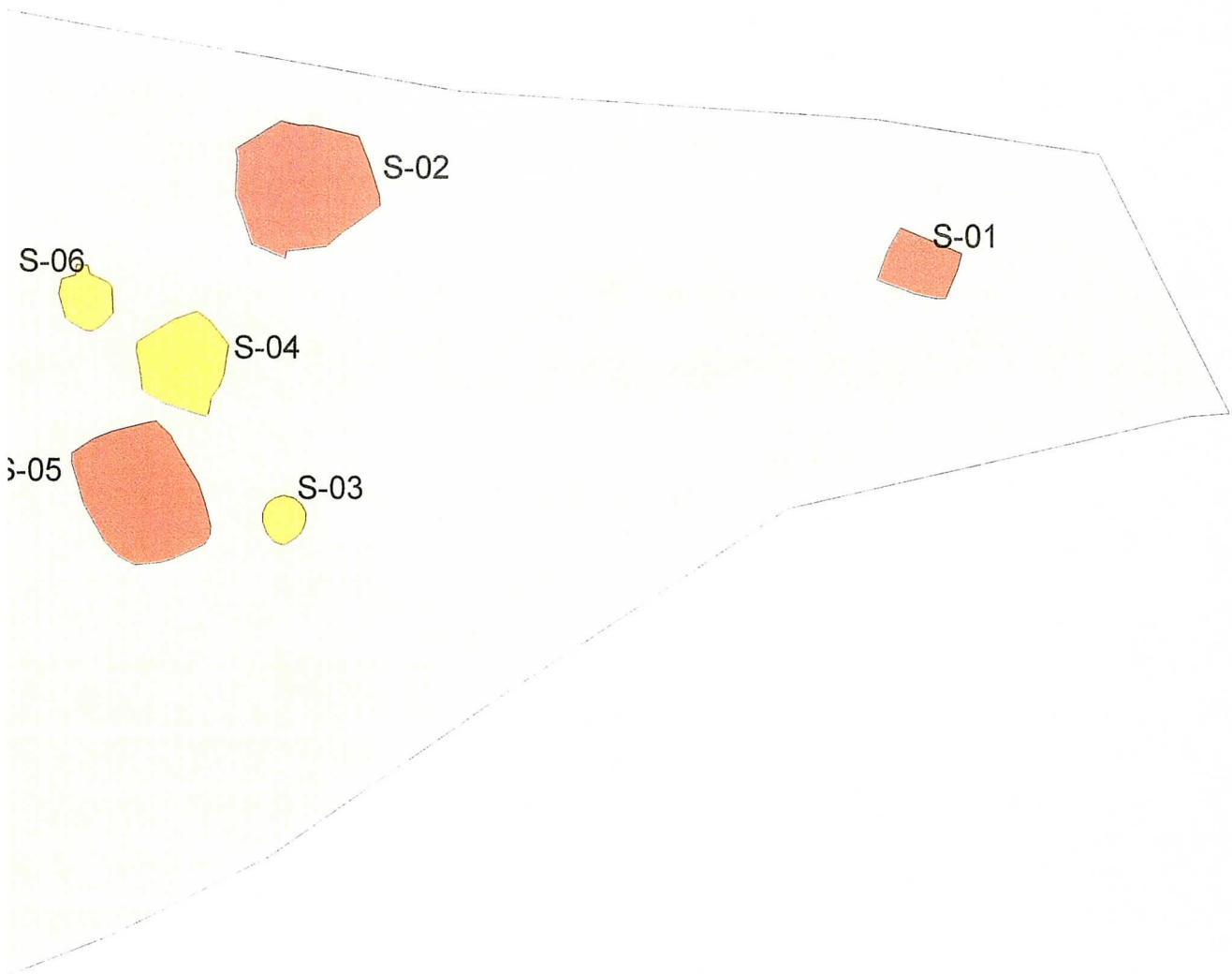
Kjos

Ullensaker golfbane, Kjos vestre 155/1, Ullensaker kommune, Akershus.
Øk-kart CR 050-5-1

1:1000

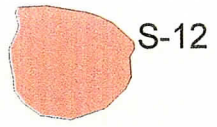
Ullensaker golfbane, Kjos vestre 155/1, Ullensaker kommune, Akershus.

1:100

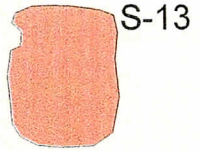
Signaturer:

- Kokegrop
- Mulig kokegrop
- Mulig stolpehull
- Felt

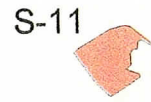

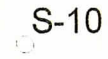
S-12

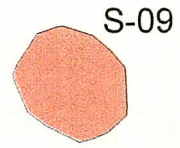
S-13

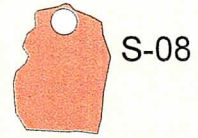
S-11

S-10

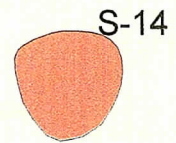
S-09

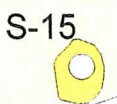
S-08

S-0

S-14

S-15

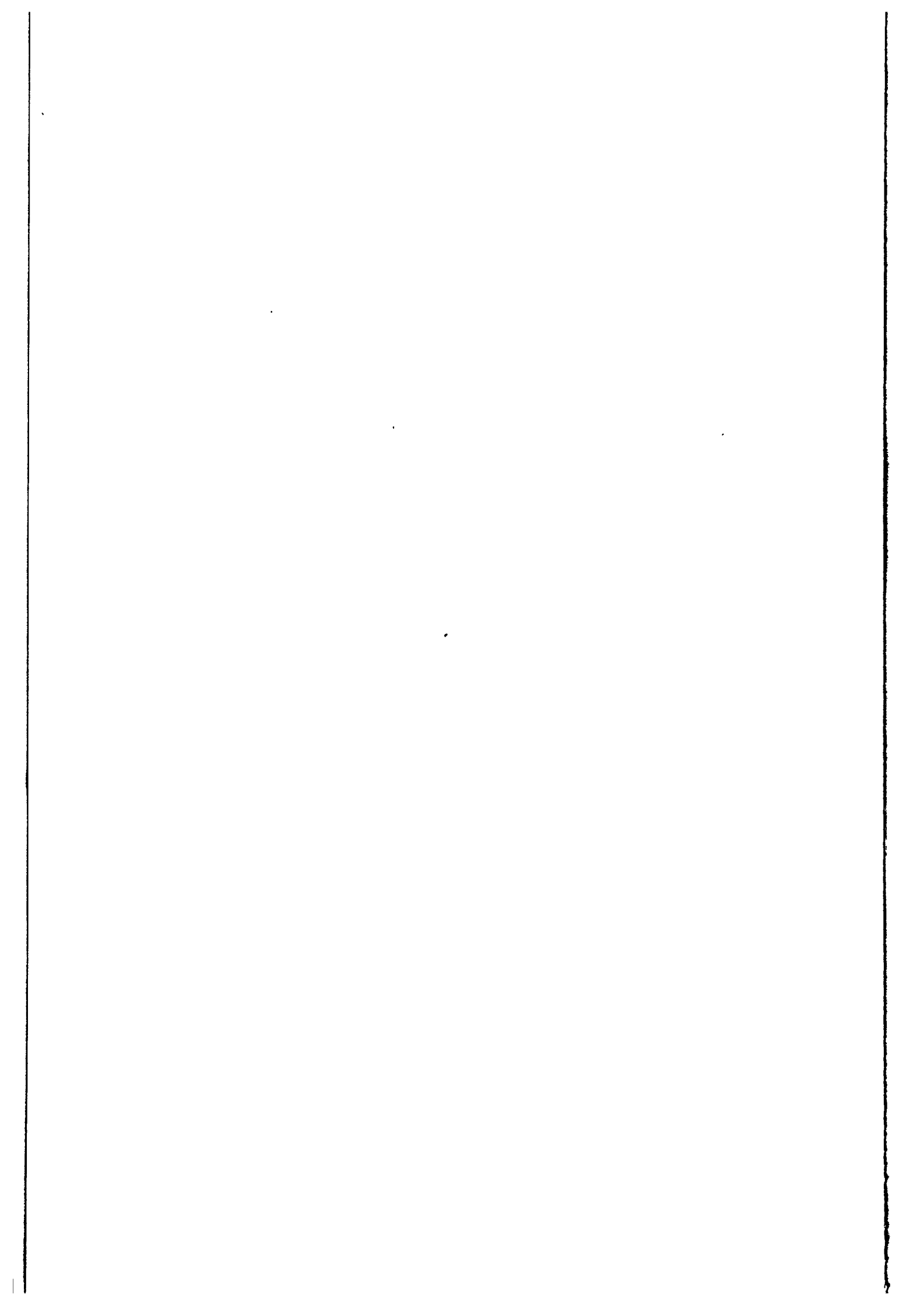

Foto 1 Rektangulær kokegrop S1 i plan (Cf30105/35). Fotograf Rune Borvik KHM.

Foto 2 Profil av rektangulær kokegrop S1 (Cf30106/32). Fotograf Hilde Vangstad KHM.

Foto3 Kokegropene S12 (til høyre) og S13 i plan (Cf30105/14). Fotograf Rune Borvik KHM.

Foto 4 Profil av rund kokegrop S12 (Cf30105/7). Fotograf Rune Borvik KHM.

Foto 5 Profil av rektangulær kokegrop S13 (Cf30105/6). Fotograf Hilde Vangstad KHM.

Foto 6 Profil av rektangulær, dyp kokegrop S5 (Cf30105/3). Fotograf Rune Borvik KHM.